

Το Έργο της Νοσηλευτικής

Ασπασία Παπαδαντωνάκη

Nursing Role

Διδάκτωρ Νοσηλευτικής, Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αθήνα

Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη υγείας, αναπόσπαστο τμήμα του υγειονομικού συστήματος. Αποτελεί σύνθεση επιστημονικών γνώσεων, τεχνικών εφαρμογών και ανθρωπιστικής συμπεριφοράς. Ενσωματώνει την προαγωγή της υγείας, την πρόληψη της ασθένειας και τη νοσηλευτική φροντίδα των ασθενών και αναπηριών όλων των ηλικιών. Είναι έργο ευθύνης, γιατί υπηρετεί τον άνθρωπο.

Η ειδική ευθύνη της Νοσηλευτικής συνίσταται στην εξασφάλιση ολοκληρωμένης και εξατομικευμένης φροντίδας προς το άτομο, την οικογένεια και την κοινότητα.

Η ποιότητα της νοσηλευτικής φροντίδας αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση των νοσηλευτών, δικαίωμα των ασθενών και συντελεστή επιτάχυνσης της προόδου –επιστημονικής και κλινικής– του νοσηλευτικού έργου.

Η Νοσηλευτική έχει τις ρίζες της στην κλασική Ελλάδα και τη Βυζαντινή εποχή, ενώ στηρίζεται και σήμερα στις υψηλές αξίες της ζωής που προέρχονται από αυτές τις πηγές.

Ο Ιπποκράτης, ο οποίος έθεσε τα θεμέλια της ιατρικής επιστήμης, έδειξε χαρακτηριστικό ενδιαφέρον και για τη νοσηλευτική φροντίδα του ασθενούς.

Ο Χριστιανισμός όμως είναι που δημιούργησε το νέο πνευματικό και ευνοϊκό κλίμα για την ανάπτυξη της Νοσηλευτικής με βάση την αγάπη και τη διακονία προς τους ανθρώπους, η οποία διδάχθηκε και εφαρμόστηκε από τον ίδιο τον Κύριο, υλοποιήθηκε οργανωμένα και συστηματικά στο Βυζάντιο κατά τη Βυζαντινή περίοδο.

Οι νοσηλευτές έχουν προσωπική ευθύνη να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν σωστούς και ηθικούς τρόπους σκέψης και λήψης νοσηλευτικών αποφάσεων, που ανακουφίζουν και υποστηρίζουν την υγεία, την ευεξία και τη ζωή του ανθρώπου.¹

Η υγεία του ανθρώπου είναι το πολυτιμότερο αγαθό, το μεγαλύτερο δώρο του Θεού, μια από τις υψηλότερες αξίες της ζωής. Το εν λόγω πολύτιμο αγαθό υπηρετούν όσοι εργάζονται στο χώρο της υγείας.

Οι σημερινές ανάγκες στο χώρο της υγείας απαιτούν γενικά ανθρώπινο δυναμικό με γνώσεις και δεξιότητες υψηλού επιπέδου, για την εφαρμογή νέων μεθόδων, για εντόπιση αναγκών, διάγνωση, πρόληψη και αποκατάσταση.²

Ο εκπαιδευμένος νοσηλευτής στην προληπτική νοσηλευτική μπορεί να συμβάλλει ποικιλοτρόπως και αποτελεσματικά με έργο και διδασκαλία την πρόληψη της νόσου, εντός και εκτός του νοσοκομείου.

Στην Ελλάδα προς το παρόν, οι νοσηλευτές αποφοιτούν από δύο τύπους προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης – Πανεπιστήμιο και Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ). Η εκπαίδευση πρέπει να συμπληρώνεται υποχρεωτικά με ένα σύστημα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Ιδιαίτερα, ορισμένοι τομείς της υγείας απαιτούν ειδικές

Υπεύθυνη αλληλογραφίας:

Ασπασία Παπαδαντωνάκη
Φραγκοκλησιάς 12
151 25 Μαρούσι
Τηλ.: 210 61 98 617
Fax: 210 6198619

γνώσεις και ικανότητες που δικαιολογούν εξειδίκευση, προκειμένου να εξασφαλίζεται η παροχή φροντίδας ποιότητας και η ασφάλεια του ασθενούς.

Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση θα πρέπει να καλύπτει πολύπλοκη θεματολογία και να μην περιορίζεται μόνο στα στενά όρια ορισμένων θεμάτων. Κάθε νοσηλευτής θα πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς πάνω στο αντικείμενο που (ασκεί) εξασκεί, αλλά συγχρόνως πρέπει να αποκτήσει έναν ευρύτερο ορίζοντα γνώσεων. Απαραίτητη είναι η περιοδική αναθεώρηση στα προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των νοσηλευτών για να ανταποκρίνεται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες στο χώρο εργασίας.

Η εντατική νοσηλεία είναι ένα σύστημα προηγμένης νοσηλευτικής φροντίδας. Δε βασίζεται μόνο στα ηλεκτρονικά μηχανήματα και στις συσκευές, αλλά κυρίως και πρωτίστως στη ζωντανή παρουσία των νοσηλευτών. Τα καλύτερα monitors θα παραμείνουν πάντα τα μάτια, τα αυτιά και τα δάκτυλα. Τα όργανα συμπληρώνουν τις βασικές διαγνωστικές επιδεξιότητες, αλλά δεν τις υποκαθιστούν.

Τα τελειότερα ηλεκτρονικά μηχανήματα, με τα οποία συνδέεται ο ασθενής επισημαίνουν και καταγράφουν την κατάσταση των ζωτικών λειτουργιών και τις μεταβολές του ασθενούς, αλλά δε νοσηλεύουν τον ασθενή, δεν αποφασίζουν τι πρέπει να επιτελεστεί, δεν επεμβαίνουν θεραπευτικά και βέβαια δεν μπορούν μόνο τους να σώσουν τη ζωή του ασθενούς. Μόνο οι εκπαιδευμένοι νοσηλευτές με την άμεση παρατήρηση και τη συνεχή επικοινωνία με τον ασθενή μπορούν να ερμηνεύσουν τα σημεία που εκπέμπονται από τα μηχανήματα, να αξιολογήσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης του ασθενούς και να αποφασίσουν τότε και πώς θα επέμβουν νοσηλευτικά και θεραπευτικά.

Ο νοσηλευτής είναι εκπαιδευμένος και έχει επίσημα άδεια άσκησης του λειτουργήματος από τη χώρα του:

- Να ασκεί γενική Νοσηλευτική, η οποία περιλαμβάνει την προαγωγή της υγείας, την πρόληψη της νόσου και τη φροντίδα των σωματικά ή ψυχικά ασθενών, καθώς και των αναπήρων όλων των ηλικιών και σε όλες τις δομές υπηρεσιών υγείας στην κοινότητα.
- Να διδάσκει την αγωγή υγείας.
- Να συμμετέχει πλήρως ως μέλος της υγειονομικής ομάδας.
- Να εκπαιδεύει και να επιβλέπει βοηθούς νοσηλευτών και άλλο υγειονομικό προσωπικό.
- Να διενεργεί έρευνα.

Για την εξασφάλιση όμως της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών χρειάζονται τρεις βασικοί παράγοντες: επικοινωνία, συνεργασία, δεοντολογία.

Η **επικοινωνία** είναι ζωτικό στοιχείο στην άσκηση

της νοσηλευτικής επιστήμης, αφού είναι υπηρεσία προς τον άνθρωπο και προσφέρεται πάντοτε μέσα από κλίμα διαλόγου, συνεργασίας και διαπροσωπικών σχέσεων για τη βελτίωση του κοινωνικού λόγου.¹

Η νοσηλευτική αξιολόγηση του ασθενούς αποτελεί το κυριότερο εργαλείο των νοσηλευτών ως επιστημονική μέθοδος άσκησης και πραγμάτωσης της Νοσηλευτικής και επιτυγχάνεται με το διάλογο, μέσα σε διαπροσωπικό κλίμα, με ειδικές δεξιότητες χειρισμού της λεκτικής και της μη λεκτικής επικοινωνίας.

Οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις περιγράφονται ως η ικανότητα του νοσηλευτή να κάνει ερωτήσεις με καλοσύνη και να παρέχει πληροφορίες με τρόπο που δε φοβίζει, να επιδεικνύει ενδιαφέρον, να δημιουργεί αισθήματα αποδοχής, εμπιστοσύνης και αρμονικής σχέσης, ιδιαίτερα στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία μας.

Η **συνεργασία** είναι η συνένωση των γνώσεων, των ικανοτήτων και της εμπειρίας πολλών προσώπων προς έναν κοινό σκοπό, χωρίς την εξασφάλιση της πρωτοβουλίας των συνεργαζομένων ατόμων. Η συνεργασία πολλαπλασιάζει τις δυνάμεις των συνεργαζομένων και τις αποδεικνύει ανώτερες των δυνάμεών τους. Όπου υπάρχει στενή και αρμονική συνεργασία, εκεί υπάρχει η δυνατότητα εμφάνισης δημιουργικών έργων.

Η σύγχρονη Νοσηλευτική ως υπηρεσία προς τον άνθρωπο, ως κοινωνικό λειτουργήμα, είναι έργο συνεργασίας του νοσηλευτή με τους συναδέλφους του νοσηλευτές, με ιατρούς, άλλους επιστήμονες υγείας και ερευνητές, με διοικητικές και τεχνικές υπηρεσίες και με εκπαιδευτικά νοσηλευτικά ιδρύματα, πανεπιστήμια, και κυρίως με τον ασθενή.

Η **δεοντολογία** είναι η επιστήμη καθηκόντων. Όσο περισσότερο ένα έργο ασχολείται με τον άνθρωπο, τόσο η δεοντολογία του είναι πιο απαιτητική και επιτακτική. Η δεοντολογία αναφέρεται σε καθήκοντα και υποχρεώσεις, περιγράφει πώς οι άνθρωποι πρέπει να σχετίζονται μεταξύ τους με μια φιλοσοφία εντιμότητας, ευθύτητας και δικαιοσύνης. Χρησιμεύει στο να προστατεύονται τα δικαιώματα των ανθρώπων.³

Υπάρχουν όμως και νοσηλευτικά διλήμματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι νοσηλευτές στην καθημερινή πράξη ανεξάρτητα από την ειδικότητα, ιδιαίτερα στην εποχή μας όπου τα διλήμματα είναι περισσότερα και πιο πολύπλοκα λόγω της ταχύρυθμης επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου που πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες χρήσης των γνώσεων και τις επιλογές νέων απόψεων και εφαρμογών.⁴

Σύγχρονα προβλήματα που οδηγούν σε διλήμματα περιλαμβάνουν:

- Ευθανασία, τεχνητή παράταση ζωής
- Μεταμόσχευση οργάνων

- Τήρηση εχεμύθειας, όταν προβλέπονται δυσμενείς επιπτώσεις
- Πληροφόρηση του ασθενούς για την κατάστασή του.

Ο σεβασμός προς την αξία της ζωής του ανθρώπου διατηρείται αμετάβλητος και είναι ανεξάρτητος από τη φύση του προβλήματος του ατόμου.⁵

Η Νοσηλευτική σήμερα, σε όλον τον κόσμο, αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις για τις οποίες πρέπει να ανταποκριθεί θετικά όχι μόνο για την ανάπτυξη του κλάδου αλλά κυρίως για την καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών υγείας των λαών μας.

Οι νοσηλευτές ως λειτουργοί υγείας γνωρίζουν τη μεγάλη συμβολή του έργου τους προς όλη την ανθρωπότητα, εφόσον η υγεία και η ασθένεια δεν έχουν σύνορα. Η Νοσηλευτική από τη φύση της είναι παγκόσμια και θα διαρκεί όσο και η ζωή στον πλανήτη μας.

Οι σημερινές ανάγκες στο χώρο της υγείας απαιτούν γενικά ανθρώπινο δυναμικό με γνώσεις και δεξιότητες υψηλού επιπέδου για την εφαρμογή νέων μεθόδων, για εντόπιση αναγκών, διάγνωση, πρόληψη και αποκατάσταση.

Είναι σαφείς οι ενδείξεις ότι για τους νοσηλευτές δημιουργούνται νέες περιοχές προσέγγισης, νέοι ορίζοντες επέκτασης, νέοι ρόλοι και νέες προκλήσεις προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες υγείας, όπως αυτές διαμορφώνονται στο χώρο της υγείας στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Στην Ελλάδα, υπήρξε και υπάρχει η καλή μαρτυρία της παρουσίας συνειδητοποιημένων νοσηλευτών, οι οποίοι ασκούν το νοσηλευτικό έργο, με υπευθυνότητα

και σεβασμό στην αξιοπρέπεια του ασθενούς.

Οι νεότεροι νοσηλευτές έχουν παράδειγμα για να ακολουθήσουν. Είναι ελπιδοφόρο το φαινόμενο πολλών σημερινών νοσηλευτών του τόπου μας, οι οποίοι στον έντυπο και στον ηλεκτρονικό τύπο τονίζουν τη σημασία του ερευνητικού έργου τους για τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών φροντίδας υγείας.

Γι' αυτό πιστεύουμε, ότι οι νέοι νοσηλευτές θα συνεχίζουν τον αγώνα με ενθουσιασμό, υψηλή αντίληψη του καθήκοντος, συναίσθημα ευθύνης και κυρίως με οδηγό τις αιώνιες ηθικές αξίες για την ανοδική πορεία της Νοσηλευτικής.⁶

Όμως, χρειάζεται και η αποτελεσματική παρέμβαση και στήριξη από την πολιτεία, που πρέπει να θέσει την κάλυψη νοσηλευτικών αναγκών σε πρώτη προτεραιότητα.

Βιβλιογραφία

1. Ραγιά Α. *Βασική Νοσηλευτική. Θεωρητικές και δεοντολογικές αρχές*. 6η έκδοση. Αθήνα, 2005:133
2. Lanara VA. The nurse of the future: Role and function. *J Nurs Manage* 1993, 1:83–88
3. Sheehan J. Ethical considerations in nursing practice. *J Adv Nurs* 1985, 10:331–336
4. Λεμονίδου Χ, Μερκούρης Α, Κιράνου Μ, Leino Kipli H, και συν. Ηθικά θέματα στη Νοσηλευτική. Πιλοτική μελέτη. *Νοσηλευτική* 2001, 2:92–101
5. Πλατή Χ. Δικαιώματα ασθενούς. *Νοσηλευτική* 1990, 29:3:215–219
6. Λανάρα Β. *Ηρωισμός και Νοσηλευτική*. Φιλοσοφική Διάσταση, Αθήνα, 1996